

משנה י"א

משנה זו עוסקת בספקות שנתגלעו לגבי חיובי תשלומים של שור המזיק.

ביאור

בבא קמא פרק ג' = י"א

1 שור שרדף אחר שור אחר, ולאחר מכן נמצא השור הנרדף פצוע אך אין ידוע כיצד נזוק, ובעליו טוען שהשור הרדף הזיקו, ובעל השור הרדף טוען: בסלע נתקל ונפצע. כך הוא הדין:

המוציא מחברו עליו הראיה. על התובע להוכיח את טענתו כדי שתתקבל תביעתו.

2 שני שורים שרדפו אחר שור אחד, ואחד מן הרודפים הזיקו, אך אין ידוע מי מהם,

ושני בעלי השורים הרודפים טוענים זה כלפי זה: שורף הזיק, שניהם פטורים עד שיביא הנזק ראיה מי מהם הזיק. ברם, אם היו שניהם של איש אחד - "שניהם חייבים". כלומר: ודאי חייב בעליהם כי אין ספק שאחד משוריו הזיק. המשנה נוקטת בלשון "שניהם חייבים", כי היא עוסקת בשורים תמים והיא שנויה בשיטת רבי עקיבא* הסובר

1 שור שהיה רודף אחר שור אחר, והזיק. זה אומר, שורף הזיק, וזה אומר, לא כי אלא בסלע לקה, המוציא מחברו עליו הראיה.

2 היו שנים רודפים אחר אחד. זה אומר, שורף הזיק, וזה אומר, שורף הזיק, שניהן פטורין. אם היו שניהם של איש אחד, שניהן חייבין.

מקורות והערות

* ראה להלן, פרק ד', משנה א'.

ד' בתשרי

יום א'

צום גדליה

(בבא בתרא קג)

היום נלמד:

משנה

בבא קמא

פרק ג' משנה י"א

גמרא

ברכות דף לט/ב

תוכנה מרגשת

סעודות

השחיתות של

הרומאים

לך ולמשפחה

מסכת בבא בתרא

דף ק"ג

זוהר

במדבר קכ:

הלכה

הלכות הישיבה

בסוכה

הלכה ה'ו'

בבא קמא פרק ג' = י"א

ביאור

ששור תם משלם מגופו ממש, כלומר: השור המזיק שיך לנזק לתשלום הנזק. לפיכך, אם ברח השור, אין הנזק יכול לגבות את חובו³. הלשון "שניהם חייבים" מורה, אפוא, כי אם אבד אחד השורים יכול בעליהם לטעון לנזק כי השור שברח הוא שהזיק ואין הנזק יכול לגבות את חובו מן השור הנותר.

³ ה"ה אחד השורים הרודפים גדול והאחר קטן, ושניהם בבעלות אדם אחד, והנזק טוען שהשור הגדול הזיקו והמזיק טוען שהשור הקטן הזיקו ואין לו לגבות את חצי הנזק אלא מן השור הקטן, ששזה פחות מחצי הנזק; או ה"ה אחד השורים הרודפים תם והאחר מועד, והנזק טוען שהמועד הזיקו והוא תובע תשלום נזק שלם, ואלו המזיק טוען שהשור התם הזיקו ואינו זכאי אלא לתשלום חצי נזק - המוציא מחברו עליו הראיה⁴.

עתה עוסקת המשנה בשני שורים

של אדם אחד שהזיקו שני שורים של אדם אחר.

⁴ היו השורים הנזוקים שנים, אחד גדול ואחד קטן, והם נזוקו על ידי שני שורים תמים, אחד גדול ואחד קטן. הנזק אומר: השור הגדול הזיק את השור הגדול, והקטן את הקטן, ואלו המזיק אומר: לא כי,

³ ה"ה אחד גדול, ואחד קטן. הנזק אומר, גדול הזיק, והמזיק אומר, לא כי אלא קטן הזיק. אחד תם ואחד מועד. הנזק אומר, מועד הזיק, והמזיק אומר, לא כי אלא תם הזיק, המוציא מחברו עליו הראיה.
⁴ היו הנזוקין שנים, אחד גדול ואחד קטן. והמזיקים שנים, אחד גדול ואחד קטן, הנזק אומר, גדול הזיק את הגדול וקטן את הקטן, והמזיק אומר, לא כי

מקורות והערות

בכל דוגמה, ראה תוספות יום טוב, ד"ה לא, וד"ה היו, וד"ה אחד.

ג. על פי רש"י, דף לז,א, ד"ה ורבי עקיבא, אולם עיין בתוספות שם, ד"ה ורבי עקיבא. ג. לגבי החידוש

בבא קמא פרק ג' ■ י"א

ביאור

אֶלֶּא קָטָן אֶת הַגְּדוֹל
וְגָדוֹל אֶת הַקָּטָן. אַחַד
תָּם וְאַחַד מוּעֵד. הַנֶּזֶק
אוֹמֵר, מוּעֵד הַזֵּיק
אֶת הַגְּדוֹל וְתָם אֶת
הַקָּטָן, וְהַמּוֹזֵיק אוֹמֵר,
לֹא כִי אֶלֶּא תָם אֶת
הַגְּדוֹל וּמוּעֵד אֶת הַקָּטָן,
הַמּוֹצִיא מִחִבְרוֹ עָלָיו
הַרְאִיָּה:

אֶלֶּא השׁוֹר הַקָּטָן הַזֵּיק אֶת הַגְּדוֹל
וְאִין לֶךְ לְגִבּוֹת אֶת מִחְצִית הַנֶּזֶק
אֶלֶּא מִן הַקָּטָן שְׁאִינוֹ שׁוּהָ אֶת
מִחְצִית הַנֶּזֶק, וְהַגְּדוֹל הַזֵּיק אֶת
הַקָּטָן; אוּ הִיָּה אַחַד הַמּוֹזֵיקִים תָּם
וְהָאֲחֵר מוּעֵד, וְהַנֶּזֶק אוֹמֵר: הַמוּעֵד
הַזֵּיק אֶת הַגְּדוֹל וְעָלֶיךָ לְשַׁלֵּם נֶזֶק
שְׁלָם עַל הַגְּדוֹל, וְהַתָּם הַזֵּיק אֶת
הַקָּטָן, וְאֵלֹו הַנֶּזֶק טוֹעֵן לְהַפָּךְ -
הַמּוֹצִיא מִחִבְרוֹ עָלָיו הַרְאִיָּה.

בגמרא מבאר שבכל המקרים שנקטה בהם
המשנה בלשון "המוציא מחברו עליו
הראייה", אם הנזק טוען ברי שארע בדבריו -
עד שיביא ראיה אינו נוטל מאומה, אף לא
בדברי המזיק. כגון, אם הנזק טוען ברי
שהגדול הזיק את הקטן - אינו יכול לגבות

מאומה, מפני שבדבריו הוא מודה שהקטן לא הזיק את הגדול וכיצד יגבה על כך? מאידך
גיסא, אינו יכול לתבע בטענתו בלא ראיה. הלכה זו מבססת על הכלל "הודאת בעל דין כמאה
עדים דמי" - אם אחד הצדדים לדין הודה בעבדה מסוימת לטובת הצד השני, מקבלים אותה
ללא עוררין.

במקרה דנן, התובע והנתבע הודו בתוך דבריהם הודאות סותרות זו לזו לטובת הצד שכנגד;
התובע הודה שהקטן לא הזיק את הגדול, והנתבע הודה שכן הזיק. לפיכך אין בית דין יכול
לעסק בתביעה זו.

שיטות האכילה שישדרגו את חייכם

ביאור

חכמינו מאריכים ומלמדים הנהגות שונות הקשורות לאכילה נכונה, על מנת לשמור על בריאות הגוף וגם על הנפש והמדות.

אנחנו נכנסים השנה לצום גדליה אחרי שלשה ימים רצופים של ראש השנה ושבט. רבים מרגישים שאחרי הסעודות הרבות בימים אלה, יום של צום דוקא יתקבל בברכה, ויועיל להקל את העמס ממערכת העכול ולשחרר את הגוף מכבדה עדפים שהצטברו בו. כמוכן שמטרתו העיקרית של הצום היא בטוי של צער על ארועי החרבן וקריאה לחשבון נפש אישי

ולאמי; אבל המעבר הזה מסעודות לצום הוא הודמנות לבחן גם את היחס שלנו לתחום האכילה - ומתברר שגם בו יש מה לשפר.

אכילה תופסת מקום מרכזי ביהדות. התורה אינה מעודדת סגפנות ואינה רואה באכילה רק צרך הכרחי לקיום הגוף, אלא קוראת לאדם לרומם את אכילתו ולראות בה חלק חשוב מעבודת ה' שלו. במקום לחיות כמו בעל חיים ולדהף לבטן מפל הבא ליד כל פעם ש"משעמם בפה", אפשר להפך את האכילה ואת היחס לאכל לסוג של אמון אישי שיבנה אותנו גם מבחינה גופנית וגם רוחנית.

השלב הראשון הוא כמוכן הקפדה על כל ההלכות הנוגעות לאכילה, כמו כשרות וברכות. אבל מעבר לזה ישנן קומות נוספות. נראה את דבריו של רבנו בחיי בספרו "חובות הלכות", שכותב כמה עצות והמלצות בנושא^א:

ברכות דף לט/ב

אמר רבא בר שמואל משום רבי חייא: אין הבוצע רשאי לבצע עד שיביאו מלח או לפתן לפני כל אחד ואחד... ואמר רבא בר שמואל משמיה דר' חייא: אחר כל אכילתך אכול מלח, ואחר כל שתיתך שתה מים ואי אתה נזוק.

מקורות והערות

א. חובות הלכות, שער הפרישות פרק ה.

ביאור

"והשתדל אחר כך לאסור חוש הטעם שתקח די מזונך מן הלפתן, ותסמך על לפתן אחד בעוד שתוכל... והרגל עצמך בקצת העתים מבלי לפתן, כדי להנהיג טבעך עד שיקל עליך הדבר בעת המנעו. ואם תוכל לעזוב הלפתן אשר יהיה בו יגיעה וטרח ותסמך על מזה שאין בו שום יגיעה, כזיתים והתאנים והענבים והדומה להם - עשה. ושם אכילתך ביום יותר קלה מאכילתך בלילה... ואחר כך תתנהג בתענית אם יהיה גופך חזק אפלו יום אחד בשבוע... אבל משתף יהיה מים, אלא אם תהיה כוננתך בשתיית היין לתועלת גופך או להעביר דאגה מלפך".

נתן לראות שהדרךכות אלה משלבות את בריאות הגוף עם הבריאות הרוחנית. כך למשל הוא קורא למעט בלפתן - הקנוח או הממרחים, בלשוננו, ולהתרגל גם לאכל בלעדיו. בכך אנו מרגילים את עצמנו למקד את האכילה בתועלת יותר מאשר בהנאה, ולשים גבולות ליצרנו במקום להתנפל על כל דבר מתוק. כמו כן, רצוי לאכל בצורה שלא תכביד על הגוף ותגרום לנו להרגיש עיפים וחסרי כוח, מה שיפריע לעבודת ה' שלנו, ולהמנע ממשקאות חריפים שמערפלים את השכל, אלא אם כן יש צורך בכך.

ישנן עוד עצות והדרכות רבות של אנשי מקצוע בתחום האכילה, אולם העקר הוא להבין שלא מדבר רק בענין בריאותי - החשוב בפני עצמו - אלא בפעילות שיכולה להוריד את האדם לשפל המדרגה, או לרומם אותו למעלות גבוהות. באמצעות מודעות ואמון אפשר להפיק מהאכל את מלוא האנרגיה שלו, ולהגיע לנפש בריאה בגוף בריא.

סעודות השחיתות של הרומאים

תובנה מרגשת

רטיון יומי שיאיר לכם את היום

מסכת בבא בתרא ■ דף ק"ג

אונאת ממון

דיני אונאת ממון מתייחסים למקרים שבהם שולם על חפץ מחיר יקר יותר או מחיר זול יותר ממחיר השוק, וכפי שלמדנו אם הטעות אירעה בסכום קטן יחסית למחיר, אין המקח בטל. כף הדין בטעות במחיר. אבל אם המוצר לא סופק במלואו, כגון אדם שביקש לקנות קילוגרם בצלילים בעשרה שקלים ובסוף התברר שהוא קיבל תשע מאות וחמישים גרם - המקח בטל.

בדף זה לומדים שכף הדין במיטלטלין בלבד, אבל במכירת קרקעות אין הדין כן. אם הקונה מגלה שחלה טעות קטנה בעת מדידת הקרקע, אזי אם הוא קיבל יותר מדי קרקע, הוא יכול להוסיף מעט כסף או להחזיר את השטח, ואם הוא קיבל פחות, יכול המוכר להחזיר לו מעט כסף או לתת לו שטח נוסף, שכך שיערו חכמים שבקרקעות אדם אינו מתנה את קיום המקח בכך שיקבל את השטח במדויק.

הצטרפו למאות אלפי לומדי הדף היומי פתחו שיעור שבועי אצלכם בקהילה

כל קהילה שתצטרף תקבל את העלון השבועי עפ"י הכמות הנצרכת בקהילה בחינם עד פתח הבית! לרישום סרקו את הקוד.

לך ולמשפחה
די בתשרי

הנחת תפלין של יד - בישיבה או בעמידה?

במדבר קכ:

תרגום

אחר כך תפלת
מישב, כנגד תפלין
של יד. ואחר כך
תפלת מעמד, שהיא
כנגד תפלין של ראש.
וזה כמו זה. מעשה
כמו דבור. ודאי
במעשה ודבור תלויה
התפלה.

וּלְבַתֵּר צְלוֹתָא דְּמִישְׁב, לְקַבֵּל
תְּפִלָּה שֶׁל יָד. לְבַתֵּר צְלוֹתָא
דְּמַעְמָד, דְּהִיא לְקַבֵּל תְּפִלָּה
דְּרִישָׁא. וְדָא כְּגוּוֹנָא דְּדָא. עוּבְדָא
כְּגוּוֹנָא דְּדְבוּרָא. וְדָאי בְּעוּבְדָא
וּמְלוּלָא תְּלִיָּא צְלוֹתָא.

פי' צד המנהג הנכון לברך ולהניח תפלין של יד? זוהי סגיה מענינת מאוד שבה דברי הזהר קבלו מקום גדול מאוד בפסיקת ההלכה. פתב הרמ"א: "יש מי שכתב להניח של יד מישב, ושל ראש מעמד (אגור בשם הזהר סימן פ"ד), ובמדינות אלו לא נהגו כן, אלא שתיקו מעמד". והביא המגן אברהם שרבנו האר"י היה כורכה מעמד ומשמע שההנחה היה עושה במישב. אם כן, לדעת הרמ"א יש לעשות במעמד, אולם לאגור בשם הזהר וכן משמע באר"י שיניח במישב. אולם הגר"א (ס"ק כט ל) כתב שעל פי הזהר אין קפידא אם במישב או במעמד, והיינו שהוא הבין את הזהר, שתפלין של יד הוא כנגד 'יוצר' שהוא עולם הפסא שנמשל לישיבה, אולם לא המונה שיניח מישב כפשוטו. ובמסנה ברורה הביא דברי הגר"א שלפיו שרי להניח של יד מעמד גם לפי הזהר, ולכן פסק שאין לזוז מהמנהג [של הרמ"א]. הן איש חי (ורא, ח) כתב: "רב הפוסקים הפשטנים סבירא להו, יברך על תפלין של יד מעמד, ומעוטא דסבירא להו מישב, והמקבלים ז"ל סבירא להו לברך מישב, ובספרי רבנו האר"י ז"ל לא נמצא גלוי לדרבן זה, ואנחנו פה עירנו בגדאד נוהגים לברך מישב, כסברת המקבלים ז"ל, וכן עקר". וכן כתב בכף החיים. אם כן נמצא שלפי מנהג הרמ"א ואשכנז יניח של יד מעמד, אולם בשיטת הזהר ישנה מחלוקת, שלפי הגר"א אפשר גם מעמד אך לפי מקבלים אחרים כבן איש חי וכף החיים דוקא מישב. וכל אחד ימשיך כמנהג רבותיו, והעקר הוא לראות ולהבין את ההשפעה הרבה של דברי הזהר גם על עולם ההלכה למעשה.

ה. תִּשְׁבוּ בְּעֵין תְּדוּרוֹ

נֹאמַר בְּתוֹרַתְנוּ הַקְדוּשָׁה¹⁴: 'בְּסֻפַּת תִּשְׁבוּ שְׁבַעַת יָמִים'. לְמַדוּ חֲכָמֵינוּ ז"ל מִפִּי הַשְּׁמוּעָה, שְׁצוּי הַתּוֹרָה 'תִּשְׁבוּ' הֵינּוּ 'תְּדוּרוֹ'¹⁵, שֶׁהִי־שִׁיבָה בְּסֻכָּה צְרִיכָה לִהְיוֹת כְּדֶרֶךְ שְׂאֵדָם דָּר בְּבֵיתוֹ בְּמִשְׁךָ כָּל יָמוֹת הַשָּׁנָה. מִכָּאן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ ז"ל: כָּל שְׁבַעַת הַיָּמִים אָדָם עוֹשֶׂה בֵּיתוֹ עֲרָאִי וְסֻכָּתוֹ קִבֵּעַ¹⁶.

כִּיצַד מִצּוֹת יְשִׁיבַת סֻכָּה, אוֹכֵל וְשׁוֹתֶה¹⁷, יֵשֵׁן וּמְטִיל וְדָר בְּסֻכָּה כָּל שְׁבַעַת הַיָּמִים בֵּין בַּיּוֹם וּבֵין בַּלַּיְלָה¹⁸. פְּרִטֵי הַדִּינָיִם בּוֹזֵה יִבְאָרוּ לְהֵלֶן.

ו. לְמוֹד תּוֹרָה בְּסֻכָּה

כָּל שְׁבַעַת יָמֵי חַג הַסֻּכּוֹת, כְּשֶׁאָדָם לּוֹמֵד תּוֹרָה, יִלְמַד בְּתוֹךְ הַסֻּכָּה¹⁹. אֲמָנָם, כְּאֲשֶׁר הַלְמוּד מִחוּץ לְסֻכָּה מוֹעִיל לוֹ יוֹתֵר, שְׁבַמְקוֹם אַחֵר דַּעְתּוֹ מִיִּשְׁבַּת עָלָיו יוֹתֵר, פֶּטוּר הוּא מִלְּלַמֵּד בְּסֻכָּה, וְיִלְמַד בְּבֵיתוֹ אוֹ בְּמִקְוֹם אַחֵר שְׂנוּחַ לוֹ לְהִרְחִיב דַּעְתּוֹ. וְכֵן פְּעָמִים שְׁבַסֻּכָּה קָר יוֹתֵר אוֹ חָם יוֹתֵר וְקָשָׁה לוֹ לְלַמֵּד שֵׁם הַרְבֵּה, וּפְטוּר הוּא מִלְּלַמֵּד בְּסֻכָּה. וְהַכֵּל לְפִי הָעֲנָן, שְׂאֵם דַּעְתּוֹ מִיִּשְׁבַּת עָלָיו בְּסֻכָּה, צְרִיף לְלַמֵּד בְּסֻכָּה²⁰.

הַנֶּצֶרֶךְ בְּלִמּוּדוֹ לְהִרְבֵּה סִפְרִים, וְהִבָּאֵת הַסִּפְרִים לְסֻכָּה כְּרוּכָה בְּטִרְחָה מְרַבָּה, אֲפֶשֶׁר שֶׁפְטוּר הוּא מִהַסֻּכָּה, וְרִשְׁאֵי לְלַמֵּד בְּמִקְוֹם שֶׁהַסִּפְרִים מְצוּיִים שָׁם. אָכֵן, אִם יֵשׁ לוֹ מְקוֹם בְּסֻכָּה שֶׁיְכוּל לְהִנִּיחַ שָׁם אֶת הַסִּפְרִים בְּכָל יָמֵי הַחֵג, וְאֵינוֹ צְרִיף לְסַלֵּקֵם לְאַחַר שְׂמִסְיָם לְלַמֵּד בָּהֶם, חַיֵּב לְהַעֲלוֹתֵם לְסֻכָּה כְּדִי שִׁיּוּכַל לְלַמֵּד בְּסֻכָּה²¹.

מקורות והערות

רגע ששוהה בביתו בלי הכרח, עובר בעשה. ובכל רגע ששוהה בסוכה, מקיים מצות עשה'. הובאו דבריו בכף החיים שם אות י"ב.

14. ויקרא פרק כ"ג פסוק מ"ב.

15. סוכה דף כ"ח ע"ב.

16. ס' תרל"ט סעי' א' ובשור"ע הרב שם סעי' א'.

19. שם סעי' ד'.

20. שם בשור"ע ובמ"ב ס"ק כ"ט ובכף החיים אות ס"ב.

21. שם במ"ב ובכף החיים. ועיין בפרק 'החייבים בסוכה' הלכה ל"א שבמקום שאדם פטור מן הסוכה משום שיש לו טרחה לעלות לסוכה, אם מחמיר על עצמו וטורח לעלות לישב בסוכה, יש לו שכר על מעשהו.

17. ובשעה"צ שם ס"ק כ"ט כתב לבאר שהיינו כששותה לאחר אכילתו בסעודה. אולם שלא בשעת הסעודה אינו חייב בסוכה. ועיין עוד להלן בפרק 'אכילה החייבת בסוכה' הלכה ט"ו ט"ז.

18. שם סעי' א'.

ובסידור היעב"ץ את א' כתב וזה לשונו: 'דעל כל